

O metodyce testu polonistycznego

TADEUSZ PATRZAŁEK
Metodyka testu polonistycznego.
Warszawa 1977, wyd. I.

Współczesne szkolnictwo odczuwa ogromne zapotrzebowanie na wiedzę o pomiarze i ocenianiu osiągnięć uczniów i dlatego zapowiedź serii przygotowywanych w Polsce opracowań przedmiotowych z tego zakresu budzi zrozumiałe zainteresowanie. Jednym z podstawowych narzędzi pomiaru osiągnięć szkolnych może stać się test rozumiany jako „zbiór zadań tak dostosowany do treści nauczania, że na podstawie wyników uzyskanych dzięki jego zastosowaniu można ustalić, w jakim stopniu treści są opanowane przez ucznia”¹.

Dobrze skonstruowany test sprawdzający może być dla nauczyciela cennym narzędziem dydaktycznym ze względu na to, że daje on możliwość rozpoznania skuteczności procesu kształcenia w dowolnym momencie jego trwania, co w ewentualnej konsekwencji może zdecydować o jego modyfikacji, w przypadku zastosowania testu diagnostycznego, oraz może on stać się podstawą do oceny.

Wydana niedawno przez WSiP *Metodyka testu polonistycznego*

T. Patrzałka, poświęcona jest właśnie sprawdzającym właściwościom testu i adresowana do nauczycieli języka polskiego oraz „do osób podejmujących empiryczne badania naukowe, w trakcie których muszą się posługiwać testami polonistycznymi, jako narzędziami pomiaru” (s. 5).

Znając adresatów swojej pracy T. Patrzałek oferuje im rzetelną pomoc w postaci wiedzy z zakresu teorii testu oraz praktycznych wskazówek technicznych testowania. Dokonany we wstępie książki przegląd treści pozwala zorientować się nieco szerzej w jej zawartości:

„W części I (Testy osiągnięć w nauczaniu języka polskiego) poświęconej ogólnej problematyce testu, omówiona została definicja i podział testów, zalety i wady pomiaru testowego, obecny stan konstruowanych przez polonistów sprawdzianów, trafność testu polonistycznego i jej podnoszenie przez planowanie, typologia zadań oraz ich wady i zalety, układ zadań w tekście, wymagania na stopnie szkolne” (s. 5).

Ta część książki zawiera prze-

gląd dokonań w dziedzinie teorii testów osiągnięć szkolnych, wyjaśnia terminy, uściśla pojęcia, przekonuje o potrzebie rozsądnego umiaru w ocenie możliwości stosowania testów, a dzięki powołaniu bogatej literatury, dostarcza cennego materiału pomocniczego.

Wskazując na niepełną trafność, jako właściwość testu polonistycznego, autor formułuje interesujące wnioski, „których uwzględnienie pozwoli konstruktorowi bardziej racjonalnie rozważyć sprawę stopnia zgodności opracowywanego testu z programem realizowanym”, poddając je pod rozważenie jako „pożądane cechy zadań w testach polonistycznych” (s. 41).

Polonistę zainteresują tu jednak przede wszystkim rozważania wynikające z opracowanej przez B. Niemierko koncepcji testu sprawdzającego wielostopniowego, ponieważ podejmują one trudną kwestię kwalifikowania treści j. polskiego na stopnie oraz sygnalizują trudny dydaktyczny problem rozróżniania stopnia szkolnego od oceny szkolnej.

„Dla treści wymaganych na poszczególne stopnie przyjęto następujące nazwy:

na stopień dostateczny — podstawowe,

na stopień dobry — rozszerzone (podstawowe+rozszerzające),

na stopień bardzo dobry — pełne (podstawowe+rozszerzające+ dopełniające)” (s. 51).

Uściślenie tych pojęć, proponowane przez autora, może być, dzięki powołanym przykładom, bardzo pomocne poloniście, ponieważ program nauczania nie formułuje wymagań w tym zakresie, a zagadnienie treści rozszerzających nie zostało jak dotąd nigdzie wyraźnie postawione.

Zawartość II części książki uznaje autor *Metodyki* za najściślej związaną z językiem polskim, jako przedmiotem nauczania. Omawia w niej „ogólną problematykę taksonomii osiągnięć w nauczaniu języka ojczystego, proponuje dwie taksonomie osiągnięć (języka i literatury) w nauczaniu języka polskiego, ilustrowane dużą liczbą zadań testowych, charakteryzuje wykształcone w praktyce, najbardziej typowe odmiany testów polonistycznych” (s. 5).

Wstępne słowa rozdziału „Taksonomia osiągnięć w nauczaniu języka ojczystego” podkreślają wyraźnie, że nazwa „polonistyczny” znaczy tutaj tyle samo, co dotyczy j. polskiego, jako przedmiotu nauczania” (s. 69).

Jeśli tak, to oczekujemy, że autor opowie się za określoną teorią dydaktyczną dotyczącą przedmiotu, gdyż właśnie „dydaktyka, jako nauka dostarcza wiedzy o stanie rzeczy istniejącym w obrębie przedmiotu jej badań, spełniając w ten sposób funkcję diaagnostyczną”².

Tymczasem mówiąc o taksonomii literatury autor całkowicie pomija teorię dydaktyczną w tym

zakresie, dokonuje określonych konkretyzacji w oderwaniu od twierdzeń idealizacyjnych, pozostając w ten sposób w niezupełnej zgodzie z ogólnymi wskazaniami metodologicznymi.

I oto, podejmując ważny w praktyce szkolnej problem, T. Patrzalek nadal kontynuuje niedobrą w naszej polonistyce tradycję przekładania uproszczonego literaturoznawstwa na język praktyki szkolnej, mimo że sam się uprzednio zastrzega, iż „na lekcji w szkole podstawowej, czy nawet w średniej, nie można udawać, że się uprawia naukę, bo musiałoby się ją zniekształcać” (s. 61).

Gdyby autor książki spojrział na pracę nad dziełem literackim, jako na przemyślany cykl organizacyjny, *Metodyka* testu polonistycznego miałaby prawdziwie „polonistyczny charakter, bo dotyczyłaby j. polskiego, jako przedmiotu nauczania”. A oderwanie jej od teorii dydaktycznej czyni z niej jedynie praktyczny i niewątpliwie bardzo potrzebny poradnik, przybliżający poloniście wiedzę z zakresu teorii testów.

Bezpośrednio do użytkownika testu są adresowane rozdziały części III („Testowanie i analiza wyników”), które mówią o przygotowaniu technicznym testu i testowania, przebiegu oraz wszechstronnej analizie wyników pomiaru dla modyfikacji procesu kształcenia.

Rozdział ostatni omawia sposoby doskonalenia testu na podstawie uzyskanych statystyk — tak prezentuje we wstępie zawartość ostatniej części *Metodyki* testu polonistycznego jej autor (s. 5).

Trzeba dodać, że pisząc o wykorzystaniu testu polonistycznego, T. Patrzalek udziela wyjaśnień we wszystkich istotnych kwestiach, dotyczących technicznej strony przebiegu testowania, a co szczególnie ważne — pokazuje operacje, które mają służyć zarówno doskonaleniu narzędzi pomiaru, jak i procesu kształcenia.

Ciekawy dla polonistów problem sygnalizuje się w zakończeniu książki: autor porównuje sprawdzanie osiągnięć z j. polskiego za pomocą testu i wypracowania i stwierdza: „Jeśli można mówić o konkurencyjnej roli testu w procesie kształcenia polonistycznego, to raczej w stosunku do odpowiedzi ustnej, a nie do wypracowania. Rozwiązaniem postulowanym jest zatem stosowanie równoległe w nauczaniu języka ojczystego i testu, i wypracowania, ale z wyraźnym rozdzieleniem ich funkcji, tak aby nie dublowały swych kompetencji, a jednocześnie nie pozostawiały poza pomiarem żadne istotne osiągnięcia w nauczaniu przedmiotu” (s. 171).

DANUTA WIERZCHOŁOWSKA

-
- ¹ T. Patrzalek, *Metodyka testu polonistycznego*. Warszawa 1977, s. 8, wyd. I.
² Por. Cz. Kupisiewicz, *Podstawy dydaktyki ogólnej*. Warszawa 1973, s. 9.